

Dokumentti ristisaattoperinteestä

Vaellus pyhiin. Ristisaattoja idän ja lännen rajalla – Sacred Journeys. Orthodox processions in Eastern Finland. Toim. Hanna Hentinen & Elina Vuola. Helsinki: Kirjapaja 2018. 224 s.

Ristisaaton juuret ovat 300-400 -lukujen taitteen Konstantinopolissa, kun keskenään kilpailevien kristillisten ryhmien edustajat toivat kirkollisten saattojen muodossa oman opintulkintansa näkyvästi ja kuuluvasti kirkon seinien ulkopuolelle julkiseen tilaan. Ristisaaton poliittisen merkityksen rinnalle ilmaantui ”pyhempää” merkityksiä, joissa toiminnan motiivit ja tavoitteet nousevat liturgisesta toiminnasta ja sen tekemisestä näkyväksi. Jälkimmäisiä merkityksiä valottaa suomalaista ortodoksista ristisaattoperinnettä esittelevä kaksikielinen teos *Vaellus pyhiin – Sacred Journeys*.

Teos on ensisijaisesti dokumentti vuonna 1980 isä Vesa Takalan aloittamasta perinteestä, jossa vaelletaan kävellen, pyöräillen, soutaen tai hiihtäen pitkiäkin matkoja (jopa satoja kilometrejä) Pohjois-Karjalan syrjäseuduilla. Itä-Suomen ortodoksialueilla ristisaatot ovat vahvistaneet 1960-luvulla uudelleen löydettyä praasniekkaperinnettä ja elvyttäneet laajemminkin ortodoksista kulttuuria. Pian 40 vuotta jatkuneen perinteen tallentamisen lisäksi teoksella on tekijöiden mukaan toinenkin, laajempi tavoite: tarkastella ihmisen kaipuuta lähestyä hengellisiä asioita myös ruumiillisesti.

Mikro- ja makrotasojen rinnakkaisuus näkyy teoksen tekstiaineuksessa. Laajempaa tavoitetta ilmentävät Elina Vuolan ja Helena Kuparin pyhiinvaellusperinnettä käsittelevät kirjoitukset. Vuola pohtii kirjoituksessaan ristisaaton ja pyhiinvaelluksen olemusta sekä peilaa ortodoksisia ristisaattoja nykyajan ”pyhään turismiin”. Kupari esittelee venäläis-karjalaisen pyhiinvaellus- ja praasniekkaperinteen vaiheita. Nykyisen pohjoiskarjalaisen ristisaattokäytännön hän liittää osaksi Suomen ortodoksien sotienjälkeistä identiteetin uudelleentulkintaa. Mikrotasolla liikutaan Hanna Henttisen ja Auli Leskisen teksteissä, joissa kuljetaan mukana isä Vesan johtamissa ristisaatoissa. Myös Vuolan ja Kuparin tekstit keskittyvät ristisaattoon osallistumisen omakohtaisiin merkityksiin. Teos ei ole niinkään tietokirja pyhiinvaelluksesta ja ristisaatosta vaan enemmänkin niiden reflektointia. Tarkan määrittelyn tai objektiivisen deskriptiivisyyden sijaan kirjoittajat tavoittelevat kokemuksellisesti valottavaa selitystä ristisaatosta.

Tekstiosuuksien kanssa vuorottelevat laajat kuvakoosteet. Valokuvat ovat Hanna Hentisen ottamia. Hentinen on vuosikymmenien ajan dokumentoinut pohjoiskarjalaisia ristisaattoja. Valokuvat konkretisoivat ulottuvuuksia ja merkityksiä, joilla ristisaatto todellistuu ajassa, paikassa sekä ihmisten keskinäisissä suhteissa ja rooleissa. Kuvien kautta lukijalle välittyy eläviä ja lähelle tulevia välähdyksiä ja vaikutelmia ristisaaton olemuksesta. Kuvissa keskeisellä sijalla ovat matkalla oleminen, yhdessä kulkeminen, lepääminen, hiljaisuus ja rukous. Kuvatekstien pois jättäminen on tyylikäs ja kirjan henkeen sopiva valinta. Kuvat saavat kirjan sivuilla puhua vapaasti lukijalle ilman ylimääräistä informaatiota. Tiedot kuvista löytyvät kirjan loppuun koostusta listasta.

Pekka Metso